

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ**Ιστορική αναδρομή για τα έκθετα βρέφη στην Ελλάδα**Αθανασοπούλου Μαρία¹, Δρακοπούλου Μαριάννα¹

1. Νοσηλεύτρια ΠΕ, MSc, Phd (c), Γ.Ν.Μ. «ΕΛΕΝΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: Από την μυθολογία ως την κλασσική Αθήνα, και από τον μεσαίωνα μέχρι τη Σμύρνη και την Αθήνα στο τέλος του 19^{ου} αι, η ιστορία δείχνει ότι το φαινόμενο της εγκατάλειψης βρεφών πάντα υπήρχε. Οι άνθρωποι σε κάθε εποχή προσπαθούσαν να βρουν τρόπους να το αντιμετωπίσουν. Η αναδρομή στο χρόνο και η μελέτη του φαινομένου μέσα από τα παραδείγματα της ιστορίας συμβάλλουν αναμφίβολα στην αναπαράσταση των κοινωνικών δεδομένων της κάθε εποχής.

Σκοπός: Σκοπός της μελέτης ήταν να ανασκοπήσει κριτικά όλα τα δεδομένα από την Διεθνή και Ελληνική βιβλιογραφία και να εντοπίσει τους παράγοντες που ευθύνονται για την εγκατάλειψη βρεφών και ειδικά στην Ελλάδα.

Μέθοδος: Η μεθοδολογία περιελάμβανε αναζήτηση ανασκοπικών μελετών, που αναφέρονταν σε ιστορικά στοιχεία σχετικά με την φροντίδα των έκθετων βρεφών από την αρχαία Ελλάδα μέχρι σήμερα. Η μεθοδολογία περιέλαβε βιβλιογραφική αναζήτηση στις βάσεις δεδομένων MEDLINE και CINAHL (1990-2008).

Συμπεράσματα: Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αναζήτηση των ιστορικών πηγών δημιουργεί ένα ψηφιδωτό που απεικονίζει τις πολλαπλές ανάγκες της Ελληνικής κοινωνίας για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εγκατάλειψης των βρεφών. Οι εκάστοτε επιλογές αντιμετώπισής του πολλές φορές αμφισβητήθηκαν. Αποτέλεσαν όμως σωτήριες λύσεις για τα έκθετα βρέφη και εξηγούνται μόνο μέσα από το πρίσμα του κοινωνικού υπόβαθρου της κάθε εποχής και των αναγκών που εξυπηρετούσαν κάθε φορά.

Λέξεις κλειδιά: Έκθετα βρέφη, δημοτικό βρεφοκομείο, εγκατάλειψη βρεφών στην Ελλάδα.

REVIEW

History of abandoned infants in Greece

Athanasopoulou Maria¹, Drakopoulos Mariana¹

1. RN, MSc, Phd (c), "Elena Venizelou" Hospital

ABSTRACT

Introduction: It is since mythology to classical ages in Greece, since Medieval Ages to the end of the 19th century in Smyrna and in Athens, that history indicates the abandonment of the infants as a phenomenon always existing. A time flashback and the research of the phenomenon through the historic examples contribute unequivocally to the remonstrance of the social facts in each era.

Aim: The aim of this study was to critically review all the historical data and the evidence from the international and Greek literature and to explore the factors that are accountable for to the infant's abandonment and especially in Greece.

Method: A critical literature search was performed using of MEDLINE and CINAHL (1990-2008) databases. The literature review referred to historical data related to the care of the abandoned infants since ancient Greek times.

Conclusion: The literature review leads to the conclusion that the detection of the historical sources combines a "mosaic" which reflects the multiple needs of the Greek society, with target to encounter the infant abandonment. The ways used each time in order the phenomenon to be faced, not rarely were doubted. Still they stand as the salutary solutions for the abandoned infants and they are explained and established through the social background of each era and through the needs serviced each time.

Key words: Abandoned infants, public nursery, abandoned infants in Greece.

CORRESPONDING AUTHOR

*Athanasopoulou Maria,
Patision 332,
111 41 Ano Patisia,
Tel: 210 2237021, 6996152059,
E-mail: athmari@yahoo.com, athmari1@aol.com*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πρακτική της εγκατάλειψης των βρεφών αμέσως μετά από τη γέννησή τους είναι ένα φαινόμενο με ποικίλα κίνητρα και εξαρτώμενα από διάφορους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες. Με την ανασκόπηση των ιστορικών πηγών παρουσιάζουν ενδιαφέρον οι κοινωνικές αναπαραστάσεις των μύθων στη μυθολογία όσον αφορά τα έκθετα βρέφη και η κοινωνική ή η οικογενειακή απεικόνιση της εγκατάλειψης των βρεφών στην κλασσική Αθήνα. Λύση βρέθηκε στο μεσαίωνα για τα έκθετα βρέφη όπως επίσης δόθηκε λύση από την εύπορη και ευαισθητοποιημένη σε κοινωνικά ζητήματα, αστική τάξη της Σμύρνης το 19^ο αι. για τα παιδιά που εγκαταλείπονταν στα σκαλιά των σπιτιών εύπορων οικογενειών. Από την ίδρυση του Ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα τα έκθετα βρέφη περιθάλπονται είτε με την ίδρυση του πρώτου Δημοτικού βρεφοκομείου στην Αθήνα είτε με τα σύγχρονα κέντρα παιδικής μέριμνας. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι έχει ανακάμψει ζωνρό ενδιαφέρον για να διευκρινισθεί ο λόγος για

τον οποίο η εγκατάλειψη βρεφών συνεχίζει να υφίσταται στη σύγχρονη κοινωνία παρά τις αλλαγές που έχουν επέλθει στις κοινωνικές της δομές και νόρμες. Η αναδρομή σε ιστορικές πηγές συμβάλλει στην εν δυνάμει διερεύνηση του φαινομένου μελετώντας, συγκρίνοντας και βασίζοντας τα δεδομένα στην κοινωνική πραγματικότητα και τις ανάγκες της κάθε εποχής.

Η έκθεση βρεφών στην Ελληνική Μυθολογία και την Κλασσική Αθήνα του 5ου αιώνα π.Χ.

Η ελληνική μυθολογία διαθέτει πολλά παραδείγματα βίας εναντίον παιδιών και μάλιστα βρεφών με κλασσικό παράδειγμα τον Κρόνο που καταβροχθίζει τα παιδιά του για να διαφυλάξει το θρόνο του. Το ίδιο σκληρή όμως αποδεικνύεται και η πραγματικότητα της κλασσικής εποχής τον 5^ο αιώνα όπου τα παιδιά διατρέχουν αρκετούς κινδύνους ακόμη και στην καρδιά της πολιτισμένης Αθήνας παρά τον σπουδαίο ρόλο που διαδραματίζουν ως

φορείς της συνέχειας του κοινωνικού γίγνεσθαι^{1,2}.

Οι περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες έκαναν την προοπτική της εκτεταμένης οικογένειας δυσάρεστο καθήκον σε ένα μεγάλο ποσοστό των κατοίκων της Αθήνας. Οι περισσότεροι μελετητές της αρχαίας Ελλάδας δέχονται σήμερα ότι η ανατροφή των κοριτσιών αποσκοπούσε στον γάμο και την τεκνοποίηση. Όσον αφορά τα αγόρια, η γέννησή τους σηματοδοτούσε την άφιξη του αυριανού πολίτη και κυρίως πολεμιστή. Συνήθως υποδέχονταν πιο ευχάριστα τα αγόρια παρά τα κορίτσια. Η «έκθεση», δηλαδή η εγκατάλειψη των νεογέννητων μέσα σ' ένα δοχείο ή σ' ένα πήλινο τσουκάλι σ' έναν έρημο τόπο - και η έκτρωση επίσης - ήταν συνήθειες τρέχουσες, επιτρεπόμενες και από τον νόμο και τα ήθη, της εποχής και της κοινωνίας με την προϋπόθεση ότι μια τέτοια απόφαση θα είχε ληφθεί ή εγκριθεί από τον πατέρα^{3,2}. Ένας πολύπλοκος μηχανισμός διατήρησης της οικογενειακής περιουσίας απαγορεύει σε ένα νόθο παιδί να κληρονομήσει τον πατρικό οίκο. Η ιστορία του Οιδίποδα είναι γνωστή και έχει παραδοθεί στο πέρασμα των αιώνων σε διαφορετικές εκδοχές. Το μοτίβο της έκθεσης του βρέφους, οφείλεται στον φόβο του πατέρα και την ανησυχία του για την αναπόφευκτη εκθρόνισή του από τον γιο. Εδώ πρέπει να αναζητηθούν οι λόγοι της διάσωσης της ιστορίας του Οιδίποδα. Η έκθεση ενός βρέφους, το οποίο για τους ανάδοχους γονείς ήταν το

παιδί ενός βοσκού, αλλά έφθασε να γίνει βασιλιάς, μπορεί να θεωρηθεί μια παραβολή για την άνοδο του μέσου, μη αριστοκρατικής καταγωγής Αθηναίου, ο οποίος στο πλαίσιο των πολιτικών αλλαγών του 5ου αι. μπορούσε να αναρριχηθεί σε ανώτερα πολιτειακά αξιώματα^{2,4,5}.

Η εγκατάλειψη των παιδιών στο Μεσαίωνα

Στη Ρώμη, η πρώτη βρεφοδόχος («τροχός εκθέτων» ονομάζονταν, ήταν ένας περιστρεφόμενος, ξύλινος κύλινδρος ο οποίος εντοιχιζόταν συνήθως σε μοναστήρια) λειτούργησε το 1198 με διαταγή του Πάπα Ινοκέντιου III, ο οποίος είχε θορυβηθεί με τον αριθμό των συνήθως νόθων νεογέννητων που πιάνονταν στα δίχτυα των ψαράδων στον Τίβερη. Οι βρεφοδόχοι καταργήθηκαν επισήμως από τον Μουσολίνι το 1923⁶.

Η ίδρυση βρεφοκομείου στο Γραικικό Νοσοκομείο της Σμύρνης στις αρχές του 18ου αι.

Η πρώτη ίδρυση Ελληνικού Νοσηλευτηρίου στη Σμύρνη ανάγεται στις αρχές του 18ου αιώνα, όταν η ελληνική κοινότητα αναλαμβάνει την πρωτοβουλία και την ευθύνη της περίθαλψης των άρρωστων μελών της. Το 1723 ιδρύθηκε το πρώτο Ελληνικό Νοσοκομείο. Αγοράστηκε με χρήματα της ελληνικής κοινότητας μια οικία στη Σμύρνη που διαμορφώθηκε σε Νοσοκομείο ενώ τα

έξοδα λειτουργίας καλύπτονταν εξ' ολοκλήρου από την ελληνική κοινότητα. Το 1902 στο πλαίσιο λειτουργίας του Νοσοκομείου, ιδρύεται το Βρεφοκομείο της Σμύρνης. Τα έκθετα και εγκαταλειμμένα βρέφη, τα οποία οι φυσικοί γονείς λόγω οικονομικών ή άλλων κοινωνικών λόγων, τοποθετούσαν στα σκαλοπάτια των σπιτιών πλουσίων οικογενειών ή στις θύρες των εκκλησιών, αποτέλεσε και στη Σμύρνη όπως σε όλο τον κόσμο, ένα μείζον κοινωνικό πρόβλημα. Μέχρι να ιδρυθεί το Βρεφοκομείο στη Σμύρνη, η συμρναϊκή κοινότητα αντιμετώπιζε το πρόβλημα, παραδίδοντας τα έκθετα βρέφη σε φτωχές οικογένειες, τις "νοθοτροφούς", όπως τις αποκαλούσαν, οι οποίες έναντι αμοιβής που καλύπτονταν από την κοινότητα, μεγάλωναν τα έκθετα μαζί με τα δικά τους παιδιά. Η λύση αυτή εφαρμόστηκε σε όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις την εποχή εκείνη και κάλυψε το κοινωνικό αυτό φαινόμενο, αλλά δεν ήταν λίγες οι φορές που τα έκθετα παιδιά έπεφταν θύματα εκμετάλλευσης των αναδόχων οικογενειών. Η οριστική και λυσιτελής αντιμετώπιση του κοινωνικού προβλήματος ήταν η ίδρυση του Βρεφοκομείου⁷

Τα έκθετα βρέφη στην Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Το Δημοτικό Βρεφοκομείο Αθηνών

Από τα πρώτα χρόνια της συγκρότησης του Ελληνικού κράτους υπήρξε μέριμνα για τα

ορφανά και τα έκθετα βρέφη στην τότε πρωτεύουσα. Η φτώχεια και ο αναλφαβητισμός της λαϊκής τάξης στην εποχή εκείνη οδήγησε εκτός των άλλων και στο φαινόμενο της συχνής εγκατάλειψης βρεφών αλλά και στη βρεφοκτονία. Ήδη στον απολογισμό του δεύτερου Δήμαρχου της Αθήνας Δημητρίου Καλλιφρονά (1837-1841) αναγράφεται ότι «συνεστήθη Ορφανοτροφείον Εκθέτων Βρεφών ενοικιασθέντος μικρού οικήματος και εισαχθέντος εις αυτό του πρώτου βρέφους την 17^{ην} Ιανουαρίου 1838»⁸.

Η ιστορικός Μαρία Κορασίδου αναφέρει ότι «τα νέα φιλανθρωπικά ιδρύματα που δημιουργούνται, είναι αόρατοι χώροι όπου κρύβονται αυτοί που η κοινωνία προτιμά να ξεχάσει για να κάνει βιώσιμο το περιβάλλον της»⁹. Αυτά τα ιδρύματα θα αποτελέσουν κέντρα περίθαλψης, ηθικής ανατροφής, στοιχειώδους επαγγελματικής εκπαίδευσης, όπου εγκαταλειμμένα βρέφη, ορφανά, περιπλανώμενα παιδιά και παιδιά-ζητιάνοι θα βρουν καταφύγιο από την κούνια τους μέχρι την εφηβεία τους. Τα περισσότερα από τα βρέφη που αφήνονταν στο Δημοτικό βρεφοκομείο ήταν τόσο ασθενικά, που μετά από λίγο πέθαιναν. Από το 1859 έως το 1879, παιδίατρος και Διευθυντής του Βρεφοκομείου Αθηνών ήταν ο Αναστάσιος Ζίννης ο οποίος ήταν παιδίατρος και γνωρίζει και παρακολουθεί την εξέλιξη της βρεφικής θνησιμότητας όπως και στην Ευρώπη. Μεταξύ

άλλων αναφέρει ότι «σύμφωνα με στατιστικές της Δυτικής Ευρώπης το 85-95% των νόθων παιδιών πέθαινε σε βρεφική ηλικία πριν να συμπληρώσει τον πρώτο χρόνο ζωής, έναντι του 22-25% των νομίμων παιδιών» διακρίνοντας έτσι τη θνησιμότητα γνησίων και νόθων παιδιών βρεφών που διαβιούν σε τελείως διαφορετικές συνθήκες. Μεταξύ άλλων ισχυρίζεται ότι στο Εκθετοτροφείο Παρισίων που ιδρύθηκε το 1640 χρειάστηκαν δύο αιώνες για να υποχωρήσει η βρεφική θνησιμότητα από 91% το 1787 σε 55% το 1861 ¹⁰.

Ο παιδίατρος Α. Ζίννης, ανέλαβε την διεύθυνση του Βρεφοκομείου το 1859, εισήγαγε την παιδιατρική ειδικότητα στην Ελλάδα, είναι ο πρώτος που δίδαξε σε κλινική ως καθηγητής Παιδιατρικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Η Κλινική του Παίδων εγκαταστάθηκε στο Βρεφοκομείο όπου δόθηκε η ευκαιρία για διδασκαλία και έρευνα ενώ επιχειρήθηκε για πρώτη φορά στατιστική περιγραφή και καταγραφή παιδικών νοσημάτων και βρεφικής θνησιμότητας¹¹.

Μεγάλη η ταλαιπωρία που υφίστανται τα παιδιά στους χώρους όπου ανευρίσκονταν εγκαταλειμμένα, δηλαδή σε σκαλιά εκκλησιών και σπιτιών, από όπου αστυνομικοί, κλητήρες και ιδιώτες τα μετέφεραν αρχικά στο Δημαρχείο, για να δηλωθεί η γέννησή τους σύμφωνα με το νόμο και κατόπιν στο Βρεφοκομείο. Οι διαδρομές που υποχρεώνονταν να ακολουθήσουν λόγω της διαδικασίας αποδεικνύονταν συχνά εξαιρετικά

επιβλαβείς για την εύθραυστη υγεία των νεογνών ηλικίας μόλις λίγων 24ωρων ⁹.

Στην αναζήτηση ενός τρόπου περιορισμού στο ελάχιστο του χρόνου που μεσολαβούσε από την έκθεση μέχρι την εισαγωγή αποφασίσθηκε το 1866 η κατασκευή της «βρεφοδόχου», μιας εγκατάστασης στο εξωτερικό του κτιρίου, όπου μπορούσαν να τοποθετηθούν τα βρέφη, χωρίς να αποκαλύπτεται η ταυτότητα των γονέων τους. «Βρεφοδόχος: Κιβώτιον ευμέγεθες δυνάμενον να χωρεί έως δύο βρέφη εξηπλωμένα. Το τοιούτον εντοιχίζεται παρά την εξώθυραν των βρεφοκομείων προς τον σκοπόν να εκτίθενται εν αυτώ κρυφά τα δι' ένα οιονδήποτε λόγον απορριπτόμενα ή εγκαταλειπόμενα νεογνά ή βρέφη» αναφέρουν οι εφημερίδες της εποχής εκείνης. Χαρακτηριστική επίσης ήταν η επιγραφή της βρεφοδόχου που απέδιδε με αυστηρότητα την ευθύνη στους γονείς: «Ο Πατήρ και η Μητήρ εγκατέλειψάν με, ο Κύριος προσελάβετό με» ⁸. Αρκετές ήταν οι αντιρρήσεις που εκφράστηκαν ως προς τη σκοπιμότητα της λειτουργίας μιας τέτοιας εγκατάστασης διότι υπήρχε ο φόβος ότι θα ενθάρρυνε την εγκατάλειψη βρεφών και η βρεφοδόχος λειτούργησε τελικά μετά από 17 χρόνια το 1883. Με αμφισβητήσεις ή όχι, η βρεφοδόχος διέτρεξε ένα διάστημα οκτώ περίπου δεκαετιών και καταργήθηκε στα τέλη της 10ετίας του 1960. Κάθε εισαγόμενο βρέφος καταγράφεται σε ειδικό μητρώο, όπου σημειώνεται όνομα εάν δεν αναφέρονταν ήδη γραμμένο σε χαρτί που να συνοδεύει τα ρούχα

με τα οποία ανευρίσκονταν, η ηλικία συχνά κατά προσέγγιση, το φύλο, η ημερομηνία έκθεσης και εισαγωγής, τα ειδικά χαρακτηριστικά που ενδεχομένως διαθέτει και η κατάσταση της υγείας του. Κατόπιν παραδίδεται στις τροφούς του Βρεφοκομείου για να θηλάσει. Αν η υγεία του είναι καλή παραμένει στο Ίδρυμα μέχρι ότου να βρεθεί μια τροφός στην Αθήνα ή στα περίχωρα που θα το αναλάβει έναντι μηνιαίας αμοιβής. Όταν παρουσιάζει κάποιο νόσημα παραμένει στο Ίδρυμα μέχρι την πλήρη αποκατάσταση της υγείας του. Ο ιατρός αποφασίζει ποιό βρέφος, τότε και σε ποιά θηλάστρια θα ανατεθεί και είναι υπεύθυνος για την εξέταση της φυσικής κατάστασης και της ποιότητας του γάλακτος όλων των εσωτερικών και εξωτερικών θηλαστριών⁹.

Σε δημοσιεύματα της εποχής γίνεται αναφορά στην ανάλυση κόστους αποτελέσματος της λειτουργίας του Βρεφοκομείου. Σ' αυτά υπάρχει έκθεση με συγκριτικούς πίνακες της κίνησης και των δαπανών συνηγορώντας στην άποψη ότι τα εγκαταλειμμένα παιδιά αποτελούν ένα ζωντανό κοινωνικό κεφάλαιο που είτε ως μελλοντικό εργατικό δυναμικό, κατάλληλα προσαρμοσμένο στις ανάγκες που δημιούργησε η νέα άνθιση της ελληνικής βιομηχανίας και βιοτεχνίας στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, είτε ως υπηρετικό προσωπικό προορισμένο να προσφέρει τις υπηρεσίες του στις εύπορες οικογένειες των μεσαίων

στρωμάτων της Αθήνας, θα αποσβέσει το κόστος των ευεργεσιών που δέχτηκε¹¹.

Η μετεξέλιξη του Δημοτικού Βρεφοκομείου Αθηνών

Το 1964 δημιουργήθηκε εντός του κτιριακού συγκροτήματος του Δημοτικού Βρεφοκομείου Αθηνών στην οδό Πειραιώς 51, ο πρώτος Παιδικός Σταθμός. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 το Δημοτικό Βρεφοκομείο ανταποκρίνεται στην επιτακτική ανάγκη για λειτουργία Παιδικών Σταθμών και έτσι συμπληρώνεται ο σκοπός του με την ίδρυση Βρεφικών και Παιδικών Σταθμών για την εξυπηρέτηση των εργαζομένων μητέρων. Σήμερα στο Ίδρυμα ανήκουν ενενήντα επτά (97) Παιδικοί Σταθμοί, που λειτουργούν εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων. Οι Παιδικοί Σταθμοί οι οποίοι υπάγονται σήμερα στο Δημοτικό Βρεφοκομείο Αθηνών είναι οι Παιδικοί Σταθμοί που έχουν ιδρυθεί διαχρονικά από το Δήμο Αθηναίων και οι τέως Κρατικοί Παιδικοί Σταθμοί που υπάγονταν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας και μεταφέρθηκαν στο Δήμο Αθηναίων. Με το Ν. 3448/06 (ΦΕΚ 950/Β - 19/7/06) πραγματοποιήθηκε η συγχώνευση των διαφορετικών Νομικών Προσώπων και έτσι οι Δημοτικοί Παιδικοί Σταθμοί του Δήμου Αθηναίων διοικούνται πλέον κατά τρόπο ενιαίο από το Δημοτικό Βρεφοκομείο Αθηνών. Αυτή τη στιγμή ο Δήμος Αθηναίων διαθέτει το μεγαλύτερο δίκτυο Παιδικών Σταθμών στη

χώρα μας και τα Βαλκάνια και φιλοξενεί καθημερινά περίπου πέντε χιλιάδες εξακόσια παιδιά¹².

Τα έκθετα βρέφη στην Ελλάδα σήμερα

Το φαινόμενο υφίσταται στη χώρα μας, αλλά δεν έχει πάρει ανησυχητικές διαστάσεις αν και, σύμφωνα με τους ειδικούς, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση των παιδιών που εγκαταλείπονται στα μαιευτήρια και στα δημόσια νοσοκομεία, ενώ μεμονωμένες είναι οι περιπτώσεις παιδιών που βρίσκονται εγκαταλειμμένα σε ανοικτούς χώρους. Μέσα σε πέντε χρόνια 41 παιδιά έφυγαν από το μαιευτήριο «Έλενα Βενιζέλου» για Κέντρα Παιδικής Μέριμνας, στο νοσοκομείο Παίδων «Αγία Σοφία» φιλοξενούνται κατά μέσον όρο κάθε μήνα περίπου δέκα παιδιά, ενώ τους πέντε πρώτους μήνες του 2008 πέντε παιδιά εγκαταλείφθηκαν από τους γονείς τους σε δρόμους της Αθήνας. Εάν εντοπιστούν στο δρόμο ακολουθεί κάποιο δημόσιο νοσοκομείο για προληπτικές εξετάσεις και κατόπιν κάποιο Κέντρο Παιδικής Μέριμνας. Διαφορετικά, παραμένουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα στα μαιευτήρια όπου γεννήθηκαν, μεγαλώνοντας χάρη στην ευαισθησία των επαγγελματιών υγείας που μερικές φορές ξεπερνούν και τον εαυτό τους για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες που έχουν αυτά τα παιδιά¹³. Οι περιπτώσεις των βρεφών που εγκαταλείπονται σήμερα από τους γονείς τους στους δρόμους της Αθήνας

είναι μεμονωμένες γιατί στην Ελλάδα παραμένει ακόμα ισχυρός ο θεσμός της οικογένειας. Τα βρέφη που εντοπίζονται από περίοικους σε πεζοδρόμια, σε κάδους σκουπιδιών, σε εξώπορτες σπιτιών ή σε άλλους ανοικτούς χώρους, μεταφέρονται από τους αστυνομικούς σε δημόσια νοσοκομεία, προκειμένου να υποβληθούν σε εξετάσεις και στη συνέχεια, εάν βρεθεί κενή θέση σε Κέντρο Παιδικής Μέριμνας, πηγαίνουν εκεί. Ταυτόχρονα με τον εντοπισμό του μωρού ξεκινά και η αναζήτηση της μητέρας, εάν στο μεταξύ αυτή δεν εμφανιστεί από μόνη της. Τα στοιχεία από την Υποδιεύθυνση Προστασίας Ανηλίκων δείχνουν ότι τα ποσοστά των Ελληνίδων και των αλλοδαπών που εγκαταλείπουν τα παιδιά τους κυμαίνονται στο ίδιο επίπεδο. Πάντως δεν παρατηρείται αύξηση τέτοιων περιστατικών τα τελευταία χρόνια, όσον αφορά τον Νομό Αττικής. Το 2005 βρέθηκαν 13 έκθετα μωρά, το 2006 εννέα, το 2007 δέκα και μέχρι το πρώτο εξάμηνο του 2008 πέντε¹².

Συμπεράσματα

Η βία και η εγκατάλειψη των παιδιών στο πλαίσιο του μύθου είναι ενδεικτική μιας γενικότερης ανησυχίας για το μέλλον και την εξέλιξη της κοινωνίας. Οι μύθοι δεν αποτελούν πάντα έναν καθρέπτη πραγματικών κοινωνικών και ιστορικών καταστάσεων, μπορούν όμως να παρακινήσουν τη διεξαγωγή ερευνών και μελετών. Είναι ένα λογικό βήμα

που πρέπει να ακολουθούν οι ερευνητές για να συνδέουν αναλογικά τα μυθικά παραδείγματα ώστε να αναπαριστούν τα κοινωνικά δεδομένα.

Το Δημοτικό Βρεφοκομείο Αθηνών, ιδρύθηκε με σκοπό τη φιλοξενία και περίθαλψη των εγκαταλελειμμένων βρεφών και νηπίων, την αποκατάστασή τους, καθώς και την προστασία της μητέρας (έγγαμης και άγαμης). Αποτέλεσε τον αρχικό πυρήνα της παιδιατρικής περίθαλψης στη χώρα μας, καθώς και το πρώτο κέντρο εκπαίδευσης φοιτητών και ιατρών για την απόκτηση της ειδικότητας της παιδιατρικής. Κύρια μέριμνά του ήταν η προστασία, η ομαλή ψυχοσωματική ανάπτυξη των βρεφών και η κοινωνική αποκατάστασή τους. Αυτή επιτεύχθηκε κυρίως με υιοθεσίες και, όπου αυτό δεν ήταν εφικτό, με ανάδοχες οικογένειες. Η πορεία του Βρεφοκομείου Αθηνών στο 19^ο και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, όπως και όλα τα ευαγή ιδρύματα της μικρής τότε πρωτεύουσας του Ελληνικού Κράτους, κατακτά τη δική του θέση στην κοινωνική συνείδηση των κατοίκων της. Η αναζήτηση των ιστορικών πηγών δημιουργεί ένα ψηφιδωτό που απεικονίζει τις πολλαπλές ανάγκες που εξυπηρέτησε η ίδρυση και η μακρόχρονη λειτουργία του. Είναι γεγονός ότι η βρεφοδόχος παραπέμπει μελαγχολικά σε εποχές με δύσκολες κοινωνικές συνθήκες, όμως υπήρξε μια ρεαλιστική επιλογή, σωτήρια για τα εγκαταλελειμμένα βρέφη.

Βιβλιογραφία

1. Flaceliere R. L'amour en Grec., Librairie Hachette. (μτφ. Α. Καραντώνη, Α' έκδοση, Αθήνα 1999 :125
2. Συρόπουλος ΣΔ. Παιδί και βία στην Ελληνική Μυθολογία, Corpus 2003, 48: 60-71
3. Scott E. Έκθεση βρεφών. British Archaeological Reports International Series Oxford, The Basingstoke Press, 1999, 830:71
4. Golden M. Demography and the exposure of girls at Athens. Phoenix 1998, 35: 316-31
5. Sinclair R. Democracy and Participation in Athens. C.V.P. (μτφρ. Ταμβάκη Ε.) Αθήνα, εκδ. Καρδαμίτσα, 2001: 221-3
6. Dasen V. Multiple Births in Graeco-Roman Antiquity. Oxford Journal of Archaeology 1997, 16:49-63
7. Βλαδίμηρος Λ. Η ιστορία της ελληνικής ιατρικής στη Σμύρνη. Το Γραϊκικό Νοσοκομείο Σμύρνης. Ιατρική εταιρία Χίου 2005(8)
8. Δήμος Αθηναίων Η Αθήνα των ευεργετών. Πολιτιστικός Οργανισμός. Αθήνα, Εκδ. Δήμου Αθηναίων, 1997:116
9. Κορασίδου Μ. Οι φιλόανθρωποι μιλούν για τους φτωχούς και τη φτώχεια στην Αθήνα του 19^{ου} αι. Τα Ιστορικά. Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα, 1992:385-404

-
10. Μανιάτη Μ, Λουκοπούλου Σ, Ανδρέου Ν, Στίγκα Α, Τσουκαλάς Ι. Ιστορία της Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά την περίοδο του Βρεφοκομείου. Θεσσαλονίκη, Εκδ. Σιώκη, 2004:105-123
 11. Πρακτικά 1^{ης} ημερίδας. Ιστορία της Ελληνικής Παιδιατρικής. Ελληνική Εταιρία Ιστορίας της Παιδιατρικής. Αθήνα, εκδ. Βήτα, 2006
 12. Εφημ. «Ελευθεροτυπία» 05/07/2008
 13. Αθανασοπούλου Μ. Η στάση των Νοσηλευτών απέναντι στο φαινόμενο της εγκατάλειψης των βρεφών σε Δημόσια Μαιευτήρια. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία ΕΚΠΑ. 2008
 14. Finkelhor D, Korbin J. Child Abuse as an International Issue. *Child Abuse & Neglect* 1998, 12: 3-23
 15. Langer W. Infanticide: A historical history. *History of Childhood Quarterly*. 1994, 1: 353-355
 16. Schaffer HR. Making decisions about children. Basil Blackwell Ltd 1990
 17. Scott E. The 60archaeology of Infancy and Infant Death. *British Archaeological Reports International Series*, Oxford: The Basingstoke Press, 1999: 819
 18. Πάτσιου Β. Αναπαραστάσεις του παιδιού στην πεζογραφία της γενιάς του 1880. Πρακτικά Ημερίδας «Το παιδί στη Νεοελληνική κοινωνία 19^{ος} -20^{ος} αι.» Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - Ελληνικό Λαογραφικό και Ιστορικό Αρχείο, Αθήνα, 1999: 143-152
 19. Σουλόγλου-Κοτταρίδη Π. Παιδί και Υγεία στα πρώτα χρόνια της ανεξάρτητης Ελλάδας 1830-1862. Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα, 1991:342-343.